

HEADLINES

RADIO SHOW

TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE

with
DOVID LICHTENSTEIN

Assassinations

Shiur# 475 | July 1th 2024

אמרי בלק הרי"מ רנז

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן
וגו' ויקח רמח בידו [כה ז].
פירש"י ראה מעשה ונזכר הלכה וכו'
הבועל ארמית קנאין פוגעים בו וכו'
(סנהדרין פב.) עי"ש. ואיתא הבא לימלך אין
מורין לו. מה שאמרו חז"ל הלכה ואין
מורין כן, הסברא היא, כי כל עצמה של
הלכה זו הלא אינה אלא קנאות, שרואה
אדם את העבירה והוא מזדעזע כל כך עד
שהוא מרגיש דחיפה עזה לפגוע מיד
באותו רשע, אבל אם יש לו פנאי
וסבלנות לבוא ולשאול שאלה, הרי סימן
הוא שאין כאן קנאות לטהט, וממילא אין
מורין כן.^מ

הנני נתן לו את בריתי שלום (כה, יב).

הנה מעשהו זה של פינחס אף אם בעיני בשר נראה זה כמלחמה, כי אכן עמד פינחס ללחום מלחמת ה' ברמה, מכל מקום העידה תורה כאן שבשורש מהותו מעשה של השכנת שלום הוא, כי בקיומה של תורה ירבה השלום בעולם, כמו שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ועוזבי תורה הם שמפירים השלום, ולכן הבא ליפרע מרשעים עושי עולה אינו אלא משכין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, אם אכן כונתו טהורה לשמים, ונמשל בזה פינחס לשר הנאמן למלכו ולארצו, אשר בבא צר ואויב להרגיז את שלות העם היושב בארצו לבטח, יאזור כגבור חלציו וילבש בגדי מלחמה להכות ולהכניע האויב, והנה שר זה אף אם בכלי זין השתמש במערכי המלחמה, בכל זאת אין ראוי לקרותו איש מלחמה, כי דורש שלום לעמו הוא, וכאהבתו את השלום והשלוה נלחם כארי במשביתי השלום.

אמנם אותם המתעטרים בכתר הקנאות, ורודפים את כל מי שאין לכו נכון עמם, בכל מיני רדיפות ואין כונתם לשם שמים, אינם ראויים לתואר זה, וזהו שהעיד הקב"ה על פינחס הנני נותן לו את בריתי שלום, כי לאיש שלום יחשב, שאין פניו למלחמה כי אם להרכות שלום בעולם (שמעתי מפי הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל).

תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל (כה, יג).

דקדק בזה כי נתאחדו אצל פינחס שתי תכונות אשר לעיני בשר סותרות הנה, כי עם כל קנאתו לאלקיו עד שמסר נפשו למנוע חילול שם שמים בפרהסיא, גם עמד לעורר רחמים לכפר על בני ישראל, ברב אהבתו לישראל, ודוקא משום כך זכה לברית שלומו של הקב"ה.

ובספורנו פירש שבעצם קנאתו והריגתו את זמרי לעיני כל ישראל, היה בזה כפרה על בני ישראל שלא מיחו בזמרי, וזכה בזה לכהונת עולם שיהא הוא מכפר על בני ישראל לדורות.

הרי"מ

פינחס

אמרי

פינחס בן אלעזר וגו' בקנאו את

קנאתי וגו' לכן אמר הנני נתן

לו את בריתי שלום. [כה יא-יב]. אף

שכתיב (איוב מא ג) מי הקדימני ואשלם,

אבל על ידי מסירת נפש מגיע שכר

בעוה"ז גם כן, בדין שיטול שכרו. (ד) [ז]

Rabbi Gottlieb

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב

ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה - בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה.

משלי פרק יא פסוק י

בְּטוֹב צְדִיקִים תַּעֲלוֹץ קִרְיָהּ וּבְאָבֹד רְשָׁעִים רָגָהּ:

שמות רבה (פרשת בשלח) פרשה כג סימן ז

א"ר יוחנן בקשו המלאכים לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא באותו הלילה שעברו ישראל את הים ולא הניחן הקדוש ברוך הוא א"ל לגיונותי נתונין בצרה ואתם אומרים לפני שירה, הה"ד ולא קרב זה אל זה כל הלילה.

רבינו יונה משלי פרק יא פסוק י

בטוב צדיקים תעלוץ קריה ובאבוד רשעים רנה. כי הצדיק ייטיב לכל ולא ירע. ויתכן לפרש, כי בא לפרש כי הכל חייבין לעלוץ בטוב צדיקים ולשמוח באבוד רשעים. ומה שכתוב: "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא יט, יז) - אין הרשע בכלל 'אחריך', וכן אמרו ז"ל "ונשיא בעמך לא תאור" (שמות כב, כז) - בעושה מעשה עמך. והרבה נתבאר הענין הזה בדבריהם ז"ל.

דרך חיים מסכת אבות פרק ד משנה יט

וכן מוכח דהא כתיב בנפול אויבך אל תשמח, ואי לא דחזי ביה דבר רשעות מי שרי לשנאותו דהא כתיב לא תשנא את אחיך בלבבך דכך מדקדק (פסחים קי"ג, ב') על הא דכתיב כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו ומוקי ליה שראה דבר עבירה בו, ואם כן קרא דהכא איירי ג"כ ברשע ואפילו הכי אסור לשנאותו. והא דכתיב באבוד רשעים רנה, הייני היכי שבא האבוד בשביל הרשעות שהיו דנין אותו ב"ד למיתה בשביל רשעותו כדי לסלק הרשעות מן העולם, אבל אם לא היה משום הרשעות רק נפילה אחרת הגיע לרשע אסור לשמוח. וכך מוכח דהך קרא של באבוד רשעים רנה מדבר מזה דמייתי התם (סנהדרין ל"ט, ב') הך קרא על העדים שהעידו על אחד שחייב מיתה ואם תאמר מה לנו ולצרה הזאת תלמוד לומר באבוד רשעים רנה, וכן הא דאיתא בפ"ק דברכות (י', א') ראה במפלתן של רשעי' ואמר שירה שנאמר יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם וגו', ודבר זה מדבר במפלתן של רשעים לסלק הרשעות מן העולם וזה ראה דוד ברוח הקדש סלוק הרשעות ושמח על זה

ודבר זה בודאי הוא טוב ויפה הוא, אבל אם לא בא האבוד בשביל זה לסלק את הרשעות הרי בודאי אין דבר זה טוב ואף שהוא לרשע ואין לשמוח ואיסור גמור הוא.

אש   בא   קודש   יט

פרשת בא

וַיֹּאמֶר ד' וְכוּ' בֵּא אֶל פְּרַעֲה וְכוּ' וְלִמְעַן תִּסְפָּר וְכוּ' הַתְּעַלְלֹתַי בְּמִצְרַיִם וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ד'. ופרש"י על התעללתי, שחקתי.

וְאֶפְשָׁר כִּי בֵּינָם שָׂרְצוּ מְלֵאכֵי שָׁמַיִם לֹמֵר שִׁירָה אָמַר הַקִּבְּהָה מַעֲשֵׂי יָדַי וְכוּ' כִּי אֵין הַקִּבְּהָה שִׂמְחָה בַּמִּפְלָתָן שֶׁל רָשָׁעִים, וְכֹאֵן הַתְּעַלְלֹתַי שִׁחֲקֵי בַּמִּפְלָתָן, כִּי שָׁם כָּתִיב וַיִּשׁוּבוּ וַיִּחַנּוּ וְכוּ', וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ד', וְכֹאֵן וַיִּדְעוּתָם, שִׁישְׂרָאֵל יִדְעוּ כִּי אֲנִי ה', הַרְבֵּה פַעֲמִים יֵשׁ שִׁישְׂרָאֵל מִתִּיסְרִים כְּדֵי לִנְקוּתָם וְלַעֲוֹרֵר בָּהֶם יִרְאֵת ד', וְאִזּוּ כִּשְׁנַתְּקִרְבוּ לְהַגְאֵל, אָמַר ד' שִׂמְחָה וְשִׁחֻק הוּא לִפְנֵי כִּשְׂאִיסֵר וְאִכָּה אֵת הַמִּצְרַיִם וְלֹא יִשְׂרָאֵל, וְעִי"ז יִשְׂיִגּוּ יִשְׂרָאֵל יִדְעֵת ד', מִשָּׂא"כ בֵּינָם שֶׁהֵי' כְּדֵי שִׁידְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ד', זְכִידְעֵתֶם אֵת ד' אֵין כ"כ שִׂמְחָה לִפְנֵי ית' כִּי יִדְעֵת הַמִּצְרַיִים מִד' לֹא כ"כ תִּשׁוּקֵת ד' הֵיא. כִּידְעֵת יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ ית' שֶׁע"ז הֵיתָה עֵיקֶר הַבְּרִיאָה בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעִין לִי' כְּנוּדַע, וּבִפְרֵט שְׁבִין כַּךְ וּבֵין כַּךְ לֹא הֵיוּ יִשְׂרָאֵל כִּבֵּר מִתִּיסְרִים בִּשְׁעָה זוּ לִכֵּן אֵין הַקִּבְּהָה שִׂמְחָה בַּמִּפְלָתָן.

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י עמוד א-ב

שנים עשר יום בשנה מכה בחליל וכו'. מאי שנא הני? הואיל ויחיד גומר בהן את ההלל, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל: שמונה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח, ויום טוב (הראשון) של עצרת; ובגולה עשרים ואחד: תשעה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ושני ימים טובים של פסח, ושני ימים טובים של עצרת. מאי שנא בחג דאמר' כל יומא, ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא? דחג חלוקין בקרבנותיהן, דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן.

ט"ז אורח חיים סימן תצ ס"ק ג

ההלל בדילוג. מפני שבז' של פסח נטבעו המצריים אמר הקדוש ברוך הוא מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה וכיון שבז' אין גומרין אותו ע"כ גם בחה"מ אין גומרין אותו שלא יהא עדיף מי"ט האחרון:

סא

הערוך

פרק קיח

הסדר

כנגד ארבע כוסות של פורענות וארבע כוסות של ישועות
ו. בירושלמי²⁴ דרשו מהכתובים שעתיד הקב"ה להשקות לאומות העולם
ארבע כוסות של פורענות²⁵, וכנגדן עתיד הקב"ה להשקות את ישראל ארבע
כוסות של ישועות ונחמות²⁶.

וכן מצינו ארבע לשונות של גאולה לעתיד לבוא: "והוצאתים מן העמים,
וקבצתים מן הארצות, והביאותים אל אדמתם, ורעיתים אל הרי ישראל
וגו'"²⁷.

וכנגד ארבע כוסות של פורענות שעתיד הקב"ה להשקות לאומות העולם,
וארבע כוסות של ישועות לישראל, שותים ארבע כוסות של יין בליל פסח²⁸.

סימן לב

בתורת המלחמה

בענין הפגיעה בחפים מפשע בשעת המלחמה

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה
לנרוח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרות כי האדם עץ השדה
לבא מפניך במצור (כ' י"ט).

דברי חכמים

כבוד ידידי היקר איש חי ורב פעלים....

באשר ביקש ממני מע"כ שבמסגרת עבודתו בארה"ב ובאירופה נפגש עם רבים
מחוגי הממשל וההשכלה, ולפעמים עומד הוא חסר אונים ואין בפיו מענה
בענין הפולמוס שנתעורר ברחבי העולם בענין ההרוגים הרבים בקרב האוכלוסיה
הערבית במלחמת מצוה להצלת ישראל מיד הקמים עליהם בימי בין המצרים בשנת
תשס"ו, ורבים משונאי ישראל מצאו בזה מקום לנגח את עם ה' ואת תורתנו
הקדושה, והרוצחים המחבלים בכונה תחלה מסתתרים מאחרי גוום של נשים
וילדים ומשתמשים בהם כמגן ומחסה, וביקש ממני לברר לו את השקפת תורתנו
הקדושה בסוגיה זו.

א

הוא והתורה התירה דמו, עיין מש"כ
באחיעזר ח"א סימן י"ח ובדברי יחזקאל
סימן כ"ו (ועיין מש"כ בזה במנחת אשר
לב"ק סימן י"ג).

אך באמת אין זה נכון דאף אם נניח דרודף
ע"י גרמא הוי רודף אין זה אלא

הנה יש לעיין בזה מצד דין רודף, דכאשר
אוכלוסיה אזרחית תומכת ברוצחים
אלה אולי חל גם עליהם דין רודף אחר
חבירו להורגו שניתן להצילו בנפשו, ואף
שאינן הם רודפים אחרינו להרגנו בפועל
כבר כתבו האחרונים דגם ע"י גרמא רודף

דברי חכמים

רודף אף אם הם תומכים בטרור ומעודדים את הרוצחים ותומכים בהם, ובפרט כאשר אפשר שבין ההרוגים יש קטנים שאינם בני דעת ואנשים תמימים שאינם תומכים ברוצחים אלה.

במעשה הצלה שאין להמנע ממנו אף אם בכך אנו הורגים אף אנשים החפים מפשע. אך גם סברא זו יש לדחות, דמלבד מה שדברי החזו"א מחודשים עד למאד, ולולי דבריו היה נראה פשוט דבשום פנים ואופן אין להרוג את היחיד כדי להציל את הרבים, נראה דאף אם נניח כדבריו אין הנדון דומה לראיה דהפצצת בית שיש בו אנשים חפים מפשע, אינו מעשה הצלה אלא מעשה הריגה, אלא שהתורה התירתו משום שהבא להרגך השכם להורגו, אך אם יהרוג אלה שכלל לא באו להרוג מה היתר יש להרגם, ועוד דמי לידנו יתקע שאנו הורגים את המעטים להציל את הרבים, ושמא במקרה מסוים הורגים אנו את הרבים כדי להציל את המעטים או שמא אין בזה הצלה כלל, ודו"ק כי קצרתי.

ובגוף דברי החזו"א, במנחת אשר למס' פסחים סימן כ"ז הבאתי את מש"כ הפני יהושע בהקדמה לספרו הגדול באשר לסיבות שהביאוהו להוציא לאור עולם את ספרו, והוא מספר על שריפה גדולה שנפלה בעיר ובתים רבים נשרפו והתמוטטו ורבים נשרפו למות ועוד יותר

ברדיפה ישירה אלא שאינו עושה מעשה הריגה, אך אין להוכיח מזה דגם רדיפה עקיפה יש בה דין רודף, ופשוט לכאורה דאנשים נשים וטף שאינם רודפים באופן ישיר אחרינו להרגנו נפש אין בהם דין

ב

ולכאורה היה אפשר ליתן טעם אחר להתיר הריגת אזרחים כדי להכחיד את המחבלים ימ"ש, וזאת עפ"י דברי החזו"א המחודשים בסנהדרין סי' כ"ה דאם יש חץ שהולך להרוג אנשים רבים ויש בידנו להטות את החץ לצד שבו יש מעט אנשים, מצווים אנו לעשות כן כדי להציל את הרבים, ואף שפשוט דאין להרוג את היחיד כדי להציל את הרבים וכל העושה כן רוצח הוא וחייב מיתת בי"ד, ויתירא מזו למדנו בפ"ח מתרומות משנה י"ב "תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג את כולכם יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל" הרי דאף אם גם היחיד היה נהרג אילולי מסרנו אותו, אעפ"כ אין מוסרים אדם להריגה כדי להציל חביריו, וק"ו שאין לעשות כן כאשר היחיד לא היה כלל בכלל הסכנה, מ"מ חידש החזו"א דאין זה אלא כאשר מדובר במעשה אכזרי כגון מסירת אדם לרוצחים להמיתו אבל במעשה הצלה יש להציל את הרבים אף שבכך אנו גורמים למות המעטים.

ויש לדון לפי דבריו דכאשר אנו יורים אל אלה היורים בנו טילים וכדו'. מדובר

נציל ימותו כולם, אף שבמהלך עבודות ההצלה נהרגים אנשים בידיים מותר, אך אף מדבריו לא ידענו אלא בענין שהיו אותם המעטים היו מתים בלא"ה משא"כ בהטיית החץ, ודו"ק בכ"ז.

ג

יש למצוא בהם סמך ומקור למה שנראה גם בסברא, ולקבוע על פיהם מסמרות נטועים בהלכה, (אמנם עיין ב"ק נ"ד ע"ב "שאל ר"ח בן עגיל את רבי חייא בר אבא מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב ובדברות האחרונות נאמר בהם טוב אמר לו עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב שאלני אם נאמר בהם טוב אם לאו שאיני יודע אם נאמר בהם טוב אם לאו כלך אצל רבי תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל רבי יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה", ובתוס' ב"ב קי"ג ע"א הרי דמקרא קרי אגדה וי"ל) ועוד דכבר כתב הברכי יוסף או"ח סימן רי"ח ובחכמת שלמה או"ח סימן שי"א דמ"מ יש ללמוד ממעשה רב שמצינו אף באגדה, עי"ש. ודו"ק כי קצרתי בכל זה.

והנה נראה להוכיח מכמה מקורות שבשעת מלחמה אם אי אפשר לפגוע בלוחמים שבאו עלינו להרגנו אלא באופן שיפגעו ויהרגו אנשים תמימים, מותר לעשות כן, ובטעם הדברים נביא בס"ד שתי דרכי הבנה כפי שיבואר לקמן.

מהם נהרגו ע"י המצילים שבאו להציל את שארית הפליטה ולהוציאם מתוך גיא ההריסות, אלא שאי אפשר היה בענין אחר וכונתם היתה להציל, עי"ש, הרי לו מדבריו דכאשר עוסקים בהצלה ואם לא

אמנם נראה בזה, דאף אם לא נמצא היתר לני"ד בדינים הכלליים של רודף והצלה, דיני מלחמה שאני, ובתורת המלחמה מותר לפגוע גם באזרחים חפים מפשע כשאי אפשר בלא"ה, אמנם הלכה זו לא מצינו בדברי הגמ' והפוסקים, אלא בתנ"ך ובמפרשיו, וזאת משום שמאז חורבן בית מקדשנו וביטול מלכות ישראל לא היו שאלות אלה נוגעות למעשה ומיעטו לעסוק בסוגיות אלה של מלחמה ואופן ניהולה, ובהכרח נתבסס על מלחמות ישראל כפי שמבוארים בתנ"ך ובדברי המפרשים לדורותיהם בבואנו לקבוע מסמרות בסוגיא זו. (וכבר נחלקו האחרונים במה שאמרו "אינן למדין הלכה מאגדה" (ירושלמי פאה ג' ד' וסגיגה א' ס') האם זה רק כשיש סתירה בין ההלכה לאגדתא (דעת השכות יעקב ח"ב סימן קע"ח) או שמא אף כשאין סתירה כלל במקורות ההלכה מ"מ כלל אמרו דאין למדין הלכה מן האגדה, (דעת הנודע ביהודה מהדורא תנינא יו"ד סימן קס"א), אך נראה דאין הדברים אמורים אלא באגדות חז"ל, משא"כ בדברי מפרשי התנ"ך גאוני ארץ

ד

כתוב בתורה (בלשון ל"צ ט') "ויירא יעקב מאוד ויצר לו" וברש"י שם "ויירא שמא יהרג, ויצר לו שמא יהרוג אחרים", ועי"ש במזרחי ובגור אריה למהר"ל דאין הכונה שהיה צר לו שמא יצטרך להרוג את עשו אם לא ירצה בדורון להתרצות עמו, דאם כן הרי אמרה תורה הבא להרגך השכם להורגו, אלא שצר היה לו שמא יצטרך להרוג עמו גם האנשים שהיו עמו, והמזרחי כתב דאף שגם הם רודפים היו שבאו להרוג את מחנה יעקב מ"מ חשש יעקב שמא בסערת הקרב יהרגם אף ביכול להציל באחד מאבריו, והמהר"ל כתב דאף שמסתמא באו להרוג ולכן מותר היה לו להרגם מ"מ שמא לא באו כלל בכונה להרוג וא"כ הו"ל חטא בשוגג עי"ש. ודבריהם דחוקים מאוד ולול"ד נראה דזה דרך המלחמה וכיון שמחנה עשו בא להלחם ביעקב מותר להשיב מלחמה שערה וכיון שניתן רשות להשמיד שוב אינו מבחין בין טוב לרע, ואף אם יהרגו חפים מפשע הקולר תלוי על צוארי האויב ולא צוארי המתגונן להציל נפשו, אך מ"מ הצטער יעקב איש תם שמא יהרוג חפים מפשע, עי"ש.

ויש להעיר בדברי המהר"ל בגור אריה דלכאורה סותר דברי עצמו דבפרשת וישלח (ט"ז ל"ג) בהתייחסו לדברי הרמב"ם והרמב"ן שנחלקו במעשה דשמעון ולוי שהרגו את כל בני שכם שטימאו את דינה אחותם. מאיזה דין עשו

כן, וכתב המהר"ל "ונראה דלא קשיא מידי, משום דלא דמי שני אומות כגון ישראל וכנעניים... ולפיכך הותר להם ללחום כדין אומה שבאה ללחום על אומה אחרת שהתירה תורה... כיון דפרצו להם תחלה (כשטימאו את דינה) מותרים ליקח נקמתם מהם, וה"נ כל המלחמות כגון צרור את המדינים... ואע"ג דהיו הרבה שלא עשו, אין זה חילוק כיון שהיו באותה אומה שעשו הרע להם, מותרין לבא עליהם למלחמה וכן הם כל המלחמות".

ולכאורה מתבאר מתוך דברי המהר"ל דזה תורת המלחמה, שכל האומה נחשבת לגוף אחד וכל המשתייך לאומה שאנו נלחמים בה הותר דמו, דכיון שהתירה תורה להלחם באומה זו כל בני האומה כגוף אחד הם והותר דמם, ולכאורה נראה לפי דרך זו, דאף לכתחלה מותר להרגם ואין צריך להשתדל בהצלתם של אלו שלא חטאו דהותרה היא ולא כדחוייה, אך לפי"ז סותר המהר"ל את דבריו בפרשה זו גופה.

ולכאורה צריך לומר באחד משלשה דרכים. א' אף שאכן הותר דמם, וכן ביעקב אבינו מ"מ יעקב מרוב חסידותו וטוהר לבבו, הצטער על איבוד כל נפש שאין בו משפט מות ומדת חסידות שנו כאן אך אין דרך זו נראית בכונת המהר"ל. ב' דברי המהר"ל נאמרו רק

במלחמה בין שתי אומות כמבואר בדקדוק לשונו דרק כשאנו נלחמים באומה כגון במלחמת מדין וכדו' הותרה דמם של כל בני העם, משא"כ ביעקב ועשו שאחים היו, אלא שעשו בא להרוג את יעקב וכיון שלא מלחמת עממין יש כאן לא הותרו דמם של החפים מפשע, ודברי המהר"ל לא נאמרו אלא במלחמה שבין שני עמים. ג' לולי דברי המהר"ל נראה טפי כנ"ל שכך דרך המלחמה דיש להצטער על הריגתם של החפים מפשע, אך כאשר אין ברירה ומנוס מותר לפגוע אף בחפים מפשע, ובני יעקב הצדיקים שמעון ולוי חשבו בלבם דלגודל עזות המצח של שכם

בן חמור שהעיז לטמא את בת יעקב אין מנוס מלהרתיעם מלעשות כן ע"כ דנו שיש להרוג כל זכר מבני העיר, ויעקב אביהם לא כן עמדו וכעס עליהם כמבואר בכתובים. ומ"מ נראה דשני דרכי הבנה יש ביסוד הלכה זו, הבנת המהר"ל דבשעת מלחמה אין אנו מביטים על היחיד, הפרט, אלא על העם כולו כאשר שתי אומות נלחמות זו בזו וכל בני העם כאיש אחד הם, ולולי דבריו היה נראה יותר, דדין מיוחד הוא בתורת המלחמה דיש להרוג את החיילים הלוחמים בנו אף כאשר יהרגו עמם אף מי שלא חטא, במקום שאי אפשר בענין אחר.

ה

"ויאמר שאול אל הקיני לכו סרו רדו מתוך העמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים ויסר קיני מתוך עמלקי" (שמואל א' ט"ו ו').

זמפשותות הכתוב מבואר דיש להזהיר את החפים מפשע לסור מעל החוטאים החייבים מיתה ולאפשר להם לעשות כן, אך אם לא יעשו כן יש להלחם אף אם יהרגו גם הם, וכמו שאמר שאול לקיני שאם לא יסור מעם העמלקי יספה אף הוא עמו. אמנם מדקדוק הלשון משמע, דאף אזהרה זו שאמר שאול לקיני

לא מעיקר תורת המלחמה היא אלא לפנים משורת הדין משום שעשה טובה עם ישראל, ולפי הבנת המהר"ל דההיתר לפגוע באזרחים תמימים אינו אלא משום דבני עם אחד הם וכל בני העם שנלחמים כאיש אחד הם, אפשר דמעיקר הדין נצטוו להפרישם דהקיני לא מבני עמלק היה, וצ"ע.

"זוהי עלי דבר ה' לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדולות עשית לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני".

בית הבחירה, דמ"מ יש בזה פגם מסוים של שפיכות דמים. וגם מדבריו יש להבין כפי שנתבאר לעיל דבודאי יש להשתדל במניעת הריגתם של אלה שלא פשעו ולא חטאו אך כשאי אפשר גם הם נספים עם אלא שבקרובם שמצוה להרגם, ודו"ק בכל זה.

ושו"ר בספרי (סופטים אות קל"ט) "כי תקרב אל עיר להלחם עליה ולא להרעיבה ולא להצמיאה ולא להמיתה מיתת תחלואים" ומכאן שנצטוינו על רחמים במלחמה, אך שם באות כ' אמרו דבמלחמת מצוה "אף להרעיבה ואף להצמיאה ואף להמיתה במיתת תחלואים, עי"ש.

ועוד יש להאריך בזה במה שיש להבחין בין ישראל לעמים ואכמ"ל.

בהוקרה מרובה
ובברכה שיזכה תמיד
לקדש שם שמים
אשר ויים

וכתב שם הרד"ק "ובאמרו דמים לרוב שפכת ארצה כי דם נקיים היה בדמים אשר שפך כמו דם אוריה וזה לפני, גם בדמי הכהנים היה הוא הסיבה כמו שאמר הסיבותי כל נפש בית אביך, גם בדמי הגויים אשר שפך אותם שלא היו בני מלחמתו אפשר שהיו בהם אנשים טובים וחסידים ואעפ"כ לא נענש עליהם כי כונתו לכלות הרשעים שלא יפרצו בישראל ולהציל עצמו כשהיה בארץ פלשתים לא יחיה איש ואשה, אבל כיון שנודמן לו שפיכות דמים לרוב מנעו מלבנות בית המקדש שהוא לשלום ולכפרת עון ולעטרת תפלה כמו שמנעו להניף ברזל במזבח ובבית המקדש לפי שהברזל עושים ממנו כלי הריגה לא יעשו ממנו כלי שלום ברוב"

ולמדנו אף מדבריו דמעיקר הדין אין להמנע מהריגת הרוצחים אף אם החפים מפשע נהרגים עמהם, ומשום כך לא נענש דוד על דם רב ששפך, אלא שמ"מ מנעו הקב"ה מלבנות את